

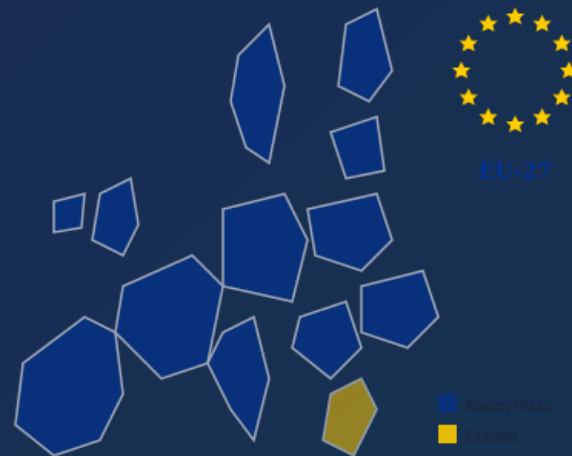
Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2021–2027

Εξέλιξη και στόχοι της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ

Διάλεξη 3 — Βιώσιμη Οικονομική & Περιφερειακή Ανάπτυξη

Δρ. Άγγελος Παπαβασιλείου

Τμήμα Οικονομίας & Βιώσιμης Ανάπτυξης, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Δομή Διάλεξης

Ιστορική εξέλιξη & κανονιστικό πλαίσιο

Από τη Συνθήκη της Ρώμης στον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων 2021/1060

Ταμεία & κατηγορίες περιφερειών

ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, Ταμείο Συνοχής, JTF — κριτήρια κατανομής πόρων

5 στόχοι πολιτικής (PO1–PO5)

Ευφύτερη, Πράσινη, Διασυνδεδεμένη, Κοινωνική Ευρώπη & Εδαφικότητα

Λογική παρέμβασης & αιρεσιμότητες

Results-based policy, δείκτες, πλαίσιο επιδόσεων

Green Deal & Δίκαιη Μετάβαση

Κλιματική ουδετερότητα 2050, Just Transition Mechanism

ΕΣΠΑ 2021–2027 & RRF «Ελλάδα 2.0»

Εθνική εφαρμογή: €26,2 + €30,5 δισ.

Μεγάλα έργα υποδομής

Ρόλος τους ως καταλύτες χωρικής συνοχής

Ιστορικά Ορόσημα της Περιφερειακής Πολιτικής

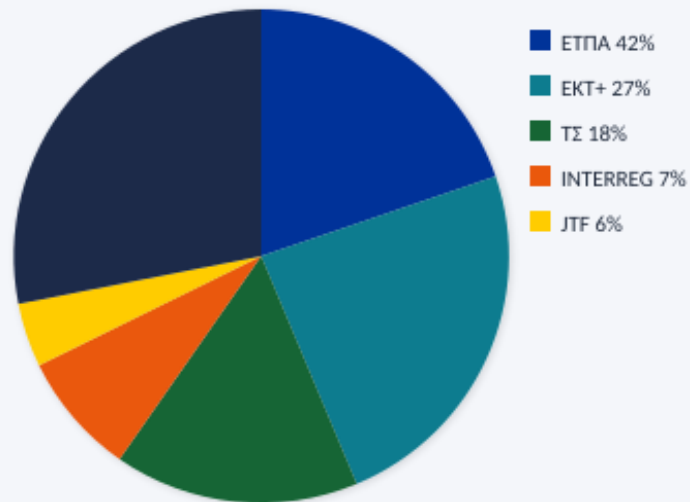
Κανονιστικό Πλαίσιο & Ταμεία 2021–2027

Κανονισμός Κοινών Διατάξεων (CPR)

Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1060 — ενιαίο πλαίσιο για ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, Ταμείο Συνοχής, ΕΤΘΑΥ, ΤΔΜ. Κοινοί κανόνες προγραμματισμού, παρακολούθησης, αξιολόγησης και δημοσιονομικής διαχείρισης.

Θεμελιώδεις Αρχές

- Εταιρικήτητα & πολυεπίπεδη διακυβέρνηση
- Επικουρικότητα & αναλογικότητα
- Ισότητα φύλων & μη διάκριση
- Βιώσιμη ανάπτυξη (DNSH principle)
- Κλιματική ένταξη (climate mainstreaming)
- Αιρεσιμότητες (Enabling Conditions)

Κατανομή Προϋπολογισμού €392 δισ.

Τρεις Κατηγορίες Περιφερειών

Η κατανομή πόρων βασίζεται στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε σχέση με τον μέσο όρο ΕΕ-27

Η Ελλάδα στην Πολιτική Συνοχής

- 9 από 13 περιφέρειες: Λιγότερο Ανεπτυγμένες
- 3 Μεταβατικές (Αττική, Ν. Αιγαίο, Κρήτη)
- 1 Ανεπτυγμένη (Ν. Αιγαίο σε ορισμένα μέτρα)
- Η Ελλάδα λαμβάνει €26,2 δισ. — 3ος μεγαλύτερος αποδέκτης στην ΕΕ ανά κάτοικο
- Ποσοστά συγχρηματοδότησης 85%, 70%, 50%

«Κανένας δεν μένει πίσω» — Η βασική λογική της κατανομής

Η Πολιτική Συνοχής κατανέμει τους πόρους αντιστρόφως ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξης: περισσότεροι πόροι και υψηλότερα ποσοστά συγχρηματοδότησης στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες. Αυτό εξασφαλίζει ότι η οικονομική σύγκλιση παραμένει ο πυρήνας της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης.

Οι 5 Στόχοι Πολιτικής (Policy Objectives)

PO1

Ευφύτερη Ευρώπη

Καινοτομία, ψηφιοποίηση, ΜΜΕ, βιομηχανικός μετασχηματισμός

PO2

Πράσινη Ευρώπη

Κλιματική μετάβαση, ΑΠΕ, κυκλική οικονομία, βιοποικιλότητα

PO3

Διασυνδεδεμένη Ευρώπη

TEN-T, βιώσιμες μεταφορές, ψηφιακή συνδεσιμότητα

PO4

Κοινωνική Ευρώπη

Απασχόληση, εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική ένταξη

PO5

Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες

Εδαφική ανάπτυξη, αστικές στρατηγικές, CLLD, ITI

PO1: Ευφυέστερη Ευρώπη | PO2: Πράσινη Ευρώπη

PO1 — Ευφυέστερη Ευρώπη

Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης (S3/S4)

Υποχρεωτική αιρεσιμότητα: κάθε περιφέρεια πρέπει να διαθέτει ενημερωμένη RIS3 ή RIS4 στρατηγική.

Ειδικοί Στόχοι (Specific Objectives):

- Ενίσχυση ικανοτήτων Έρευνας & Καινοτομίας
- Ψηφιακός μετασχηματισμός (AI, Big Data, Cloud)
- Ανάπτυξη & ανταγωνιστικότητα MME
- Δεξιότητες Έξυπνης Εξειδίκευσης
- Ψηφιακή συνδεσιμότητα

Υποχρεωτική θεματική συγκέντρωση:

- 85% ΕΤΠΑ σε PO1+PO2 (λιγότερο ανεπτ.)
- 40% ΕΤΠΑ σε PO1 (ανεπτυγμένες)

PO2 — Πράσινη Ευρώπη

Στόχος: Κλιματική ουδετερότητα 2050

Τουλάχιστον 30% ΕΤΠΑ υποχρεωτικά για PO2.

Ειδικοί Στόχοι:

- Ενεργειακή απόδοση (renovation wave)
- Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
- Ευφυή ενεργειακά συστήματα & δίκτυα
- Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
- Βιώσιμη διαχείριση υδάτων
- Κυκλική οικονομία & αποκατάσταση βιοποικιλότητας
- Βιώσιμη αστική κινητικότητα

Αρχή DNSH (Do No Significant Harm)

σε κάθε χρηματοδοτούμενη δράση.

PO3 – PO4 – PO5: Σύνδεση, Κοινωνία, Εδαφικότητα

PO3: Διασυνδεδεμένη Ευρώπη

- TEN-T: ολοκλήρωση βασικού δικτύου 2030
- Βιώσιμη κινητικότητα (σιδηρόδρομος, ηλεκτροκίνηση)
- Ψηφιακή συνδεσιμότητα: broadband, 5G
- Διασυνδεδεμένη κινητικότητα
- Ευφυή συστήματα μεταφορών (ITS)

PO4: Κοινωνική Ευρώπη

- Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων
- Υποχρεωτικά $\geq 25\%$ ΕΚΤ+ σε κοινωνική ένταξη
- Νεανική Εγγύηση (Youth Guarantee)
- Child Guarantee — καταπολέμηση παιδικής φτώχειας
- Εκπαίδευση ενηλίκων & lifelong learning

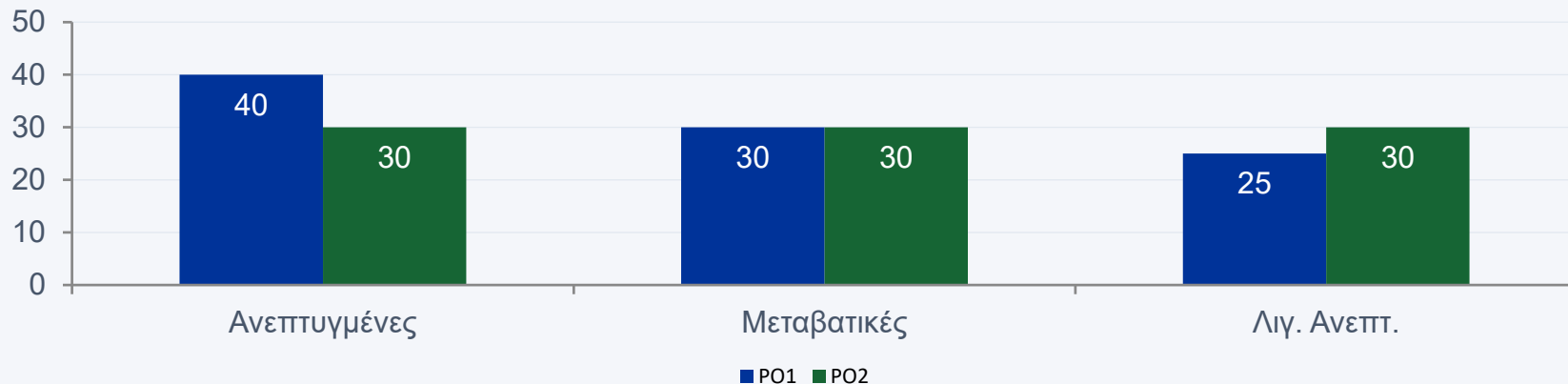

PO5: Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες

- Ολοκληρωμένες εδαφικές στρατηγικές (ITI)
- Τοπική ανάπτυξη πρωτοβουλίας κοινοτήτων (CLLD)
- $\geq 8\%$ ΕΤΠΑ υποχρεωτικά σε βιώσιμη αστική ανάπτυξη
- Συμμετοχικός σχεδιασμός (bottom-up)
- Αστική Ατζέντα & Leipzig Charter

Θεματική Συγκέντρωση (Thematic Concentration)

Κατηγορία Περιφέρειας	PO1 (ελάχιστο ΕΤΠΑ)	PO1 + PO2 (ελάχ. ΕΤΠΑ)	PO2 (ελάχ. ΕΤΠΑ)
Ανεπτυγμένες (>100%)	40%	85%	30%
Μεταβατικές (75–100%)	30%	75%	30%
Λιγότερο Ανεπτυγμένες (<75%)	25%	—	30%

Λογική Παρέμβασης (Intervention Logic)

Results-based policy: η μετάβαση από τις εκροές στα μετρήσιμα αποτελέσματα

Δείκτες Εκροών (Output Indicators)

- Αριθμός ΜΜΕ που υποστηρίχθηκαν
- km νέων/αναβαθμισμένων οδών
- Ωφελούμενοι ΕΚΤ+ (αριθμός ατόμων)
- MW εγκατεστημένης ΑΠΕ ισχύος
- m² ανακαινισμένων κτιρίων

Δείκτες Αποτελεσμάτων (Result Indicators)

- Αύξηση ΑΕΠ/κάτοικο στις λιγ. ανεπτ. περιφέρειες
- Ποσοστό απασχόλησης μετά τη στήριξη
- Μείωση εκπομπών CO₂ (τόνοι/έτος)
- Πρόσβαση σε ευρυζωνικότητα > 100Mbps
- Κοινωνική ένταξη ευάλωτων ομάδων

Αιρεσιμότητες & Πλαίσιο Επιδόσεων

Αναγκαίες Προϋποθέσεις (Enabling Conditions)

Οριζόντιες:

- Δημόσιες συμβάσεις & κρατικές ενισχύσεις
- Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ΕΕ
- Σύμβαση ΟΗΕ για ΑμεΑ (UNCPRD)

Θεματικές (ανά ΡΟ):

- ΡΟ1: S3/S4 Στρατηγική
- ΡΟ2: Εθνικό Σχέδιο Ενέργειας & Κλίματος (ΕΣΕΚ)
- ΡΟ4: Στρατηγικό πλαίσιο κοινωνικής ένταξης

Πλαίσιο Επιδόσεων (Performance Framework)

Mid-term review 2025:

- Ενδιάμεση αξιολόγηση επίτευξης milestones
- Δυνατότητα ανακατανομής πόρων

Ορόσημα (milestones): ποσοτικοί στόχοι 2024

Τελικοί στόχοι (targets): 2029

Αποθεματικό Επίδοσης: 6% → ανακατανομή σε αποτελεσματικά προγράμματα

Βασική Φιλοσοφία: Results-Based Policy

Η μετάβαση από τον απλό έλεγχο απορρόφησης πόρων σε πολιτική βασισμένη στα αποτελέσματα. Κάθε ευρώ πρέπει να αποδεικνύει μετρήσιμη επίπτωση σε ΑΕΠ, απασχόληση, κλίμα ή κοινωνική συνοχή. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισάγει τρεις μηχανισμούς ελέγχου: (α) αναγκαίες προϋποθέσεις πριν την εκταμίευση, (β) ενδιάμεση αξιολόγηση το 2025, (γ) αποθεματικό επίδοσης 6% που ανακατανέμεται βάσει αποτελεσμάτων.

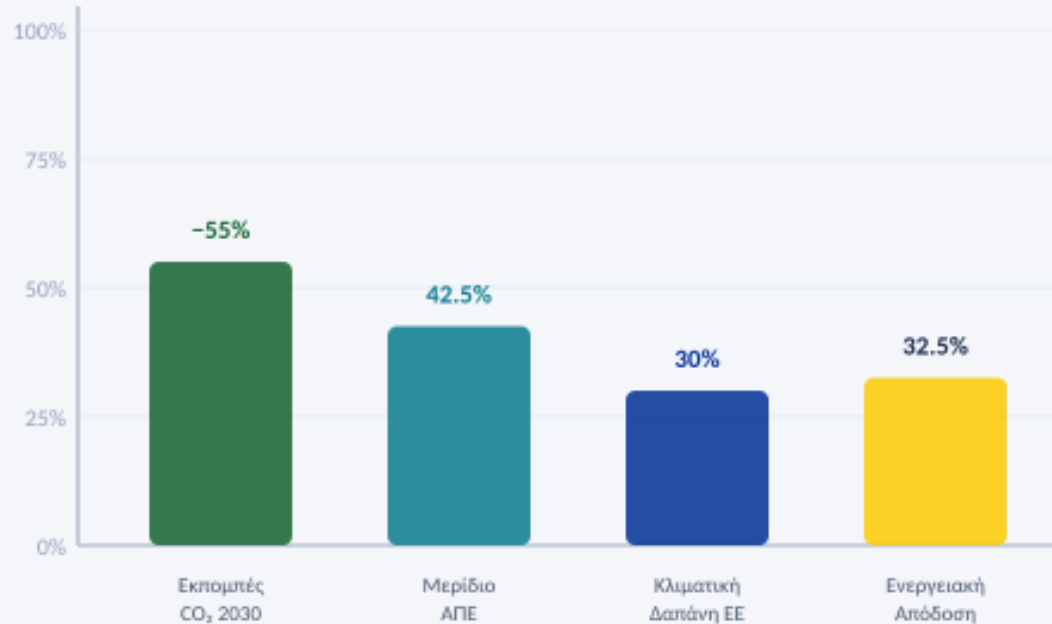
Ευρωπαϊκό Πράσινο Σύμφωνο (European Green Deal)

2050

Κλιματική
Ουδετερότητα

Σύνδεση με Πολιτική Συνοχής

Κάθε ΕΠ πρέπει να τεκμηριώνει συμβατότητα με DNSH. Υποχρεωτικό 30% ΕΤΠΑ σε PO2. Climate tracking σε κάθε δράση.

Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης (Just Transition)

«Κανένας άνθρωπος και καμία περιφέρεια δεν πρέπει να μείνει πίσω στην κλιματική μετάβαση»

Πυλώνας 1

JTF: €17,5 δισ.

Επιχορηγήσεις
σε περιφέρειες
ορυκτών καυσίμων

Πυλώνας 2

InvestEU: €10-15 δισ.

Εγγυήσεις ΕΤΕΠ
για ιδιωτικές
επενδύσεις

Πυλώνας 3

PSLF: €18,5 δισ.

Δάνεια σε
δημόσιους
φορείς (ΟΤΑ)

Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης (JTM) – €55+ δισ.

Fit for 55 & REPowerEU: Νομοθετικά Πακέτα

Fit for 55 (Ιούλιος 2021)

Πακέτο 13 νομοθετικών προτάσεων για μείωση εκπομπών -55% έως 2030:

- Αναθεωρημένο EU ETS (σύστημα εμπορίας εκπομπών) — επέκταση σε κτίρια & μεταφορές
- Μηχανισμός Συνοριακής Προσαρμογής Άνθρακα (CBAM)
- Αυστηρότερα πρότυπα CO₂ για αυτοκίνητα
- Ανανεώσιμη ενέργεια: στόχος 42.5%
- Ενεργειακή Απόδοση Κτιρίων (EPBD)
- Κοινωνικό Ταμείο Κλίματος (€86,7 δισ.)
- Κανονισμός LULUCF (χρήσεις γης & δάση)

Ο CBAM θα τεθεί πλήρως σε εφαρμογή το 2026, αντικαθιστώντας τα δωρεάν δικαιώματα ETS.

REPowerEU (Μάιος 2022)

Σχέδιο ενεργειακής ανεξαρτησίας μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία:

- Μείωση εξάρτησης από ρωσικά ορυκτά καύσιμα πριν το 2030
- Ταχεία επέκταση ΑΠΕ: 45% αντί 40%
- Εξοικονόμηση ενέργειας 13% (αναθεωρημένος στόχος)
- Διαφοροποίηση προμηθειών (LNG, υδρογόνο)
- Ηλιακή στρατηγική (Solar Strategy)
- Ευρωπαϊκή Τράπεζα Υδρογόνου

Χρηματοδότηση:

- €225 δισ. νέα δάνεια RRF
- €20 δισ. grants RRF
- Κεφάλαια REPowerEU ενσωματώθηκαν σε εθνικά σχέδια ανάκαμψης (αναθεωρήσεις 2023)

ΕΣΠΑ 2021–2027: Η Ελληνική Εφαρμογή

€26,2 δισ.

Κοινωνική Συνοχή

Βασικά στοιχεία

- Εγκρίθηκε Ιούλιο 2022
- 8 Τομεακά ΕΠ
- 13 Περιφερειακά (ΠΕΠ)
- Εθνική συμμετοχή: €8,7 δισ.
- Σύνολο: €34,9 δισ.
- Προγρ. περίοδος: 2021–2027
- Εκταμίευση: έως 2029

Ταμείο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας – «Ελλάδα 2.0»

€30,5 δισ.

Συνολικοί πόροι

€17,8 δισ.

Επιχορηγήσεις

€12,7 δισ.

Δάνεια

Πράσινη
Μετάβαση
37.5%

Ψηφιακή
Μετάβαση
23.3%

Απασχόληση
Δεξιότητες
22%

Ιδιωτικές
Επενδύσεις
17.2%

ΕΣΠΑ vs RRF: Συγκριτική Ανάλυση

Κριτήριο	ΕΣΠΑ 2021–2027	RRF «Ελλάδα 2.0»
Πόροι	€26,2 δισ. (κοινοτικά)	€30,5 δισ. (grants + loans)
Τύπος	Επιχορηγήσεις + συγχρηματοδότηση	Grants (€17,8 δισ.) + Δάνεια (€12,7 δισ.)
Βάση εκταμίευσης	Δαπάνες (cost-based)	Ορόσημα & στόχοι (milestones)
Διαχείριση	Επιχ. Προγράμματα, Ενδιάμεσοι Φορείς	Κεντρική (Υπ. Οικονομικών)
Γεωγραφική εστίαση	Περιφερειακή κατανομή	Εθνική εμβέλεια
Κλιματικό earmark	≥30% ΕΤΠΑ σε ΡΟ2	≥37% πράσινες δαπάνες
Ψηφιακό earmark	Μέσω ΡΟ1/Σ3	≥20% ψηφιακές δαπάνες
Περίοδος εκταμίευσης	Έως 2029 (n+3)	Έως Αύγουστο 2026

Μεγάλα Έργα Υποδομής & Πολιτική Συνοχής

Major Project: κόστος > €75 εκατ. (περιβάλλον) ή > €50 εκατ. (λοιπά) — απαιτεί έγκριση Ε.Ε. και ανάλυση κόστους-οφέλους (CBA)

Μεταφορές & TEN-T

Μετρό Θεσσαλονίκης, ΒΟΑΚ, αυτοκινητόδρομοι, σιδηρόδρομοι, λιμάνια
Σύνδεση με: ΡΟ3

Περιβάλλον & Ενέργεια

Μονάδες αποβλήτων, αντιπλημμυρικά, υδροηλεκτρικά, ΑΠΕ πάρκα
Σύνδεση με: ΡΟ2

Αστική Αναγέννηση

Ελληνικό, ανάπτυξη λιμανιών, πολιτιστικές υποδομές μεγάλης κλίμακας
Σύνδεση με: ΡΟ5

Ψηφιακή Υποδομή

Οπτικές ίνες, υποθαλάσσια καλώδια, data centers, 5G backbone
Σύνδεση με: ΡΟ1

Case Studies: Ελληνικό & ΒΟΑΚ

Ελληνικό — Ολοκληρωμένο Αστικό Έργο

Πρώην αεροδρόμιο Ελληνικού → Ολοκληρωμένο Θέρετρο (IRC)

Χαρακτηριστικά:

- Μεγαλύτερη αστική αναγέννηση στην Ευρώπη
- Hard Rock Hotel & Casino Athens: €8 δισ. επένδυση
- Μητροπολιτικό πάρκο 2.000 στρεμμάτων
- Marina, εμπορικά, κατοικίες, πολιτισμός

Σύνδεση με Πολιτική Συνοχής:

- PO5: Βιώσιμη αστική ανάπτυξη
- PO1: Καινοτόμο τουριστικό προϊόν
- PO4: Χιλιάδες θέσεις εργασίας
- Green Deal: LEED/BREEAM πιστοποιήσεις

ΒΟΑΚ — Βόρειος Οδικός Άξονας Κρήτης

Αυτοκινητόδρομος 308 χλμ. Κίσαμος–Σητεία

Χαρακτηριστικά:

- Σύμπραξη Δημοσίου-Ιδιωτικού Τομέα (PPP)
- Κατασκευή: GEK TERNA Group
- Ένταξη στο δίκτυο TEN-T
- 4 τμήματα, χρηματοδότηση ΕΕ + εθνική + ιδιωτική

Σύνδεση με Πολιτική Συνοχής:

- PO3: Διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών
- PO5: Ανάπτυξη νησιωτικών/απομακρυσμένων περιοχών
- Ταμείο Συνοχής: υποδομές μεταφορών
- CBA: ανάλυση κόστους-οφέλους για Major Project

Ανακεφαλαίωση & Βασικά Συμπεράσματα

- Η Πολιτική Συνοχής 2021–2027 (€392 δισ.) στοχεύει στη μείωση περιφερειακών ανισοτήτων μέσω 5 στόχων πολιτικής (PO1–PO5).
- Η λογική παρέμβασης βασίζεται σε δείκτες αποτελεσμάτων (results-based), αιρεσιμότητες και πλαίσιο επιδόσεων.
- Το Green Deal & ο JTM αποτελούν εγκάρσιες προτεραιότητες — κλιματική ουδετερότητα 2050, DNSH, 30% earmarking.
- ΕΣΠΑ (€26,2 δισ.) + RRF «Ελλάδα 2.0» (€30,5 δισ.) = πρωτοφανές πακέτο €65+ δισ. για την Ελλάδα.
- Τα μεγάλα έργα υποδομής (Ελληνικό, ΒΟΑΚ, κ.ά.) λειτουργούν ως καταλύτες χωρικής συνοχής.

Ερωτήσεις & Συζήτηση